

När samhället blev apatiskt

DE APATISKA. OM MAKT, MYTER OCH MANIPULATION

624 sidor.

Författare: Gellert Tamas.

Förlag: Natur och Kultur; 2009.

ISBN 978-91-2708-836-8

Händelser som i efterhand framstår som svårförståeliga och oförsvarliga kräver eftertanke och analys för att inte återkomma i ny form några år senare. Det enda vi lär av historien är att vi inte lär av historien, lär någon cyniker ha yttrat. Förhoppningsvis är detta fel. I Gellert Tamas' drygt 600 sidor långa bok »De apatiska« ges ett exempel på hur stora delar av det offentliga Sverige i början av 2000-talet accepterade och tillämpade ett känslolöst, likgiltigt och i många stycken inhumant förhållningsätt gentemot vissa asylsökande flyktingbarn.

Samhällets reaktion inför den snabbt ökande mängd barn i asylsökande familjer som avskärmade sig fysiskt och psykiskt efter ankomsten till Sverige kan på goda grunder förtjäna att kallas apatisk. Benämningen gavs dock till de barn som stod i centrum för diskussionen. Dessa barn hade ofta mycket traumatiska upplevelser i sin bakgrund. Familjemedlemmar hade dödats eller misshandlats, ibland i barnens närvaro. Efter flykten från sitt hemland hade de vid ankomsten till Sverige placerats i flyktingförläggning i avvaktan på beslut i en långdragen asylprocess. En tillvaro som utan större krav på empati kan beskrivas som osäker, ångestfylld och smärtsam.

Gellert Tamas beskriver medkännande flera av dessa familjers historia och upplevelser före och efter ankomsten till Sverige. De enskilda individerna får i boken en identitet och ett människovärde som ofta saknades i den offentliga debatten. Liksom i sin föregående bok »Lasermannen« beskriver dock Tamas inte bara enskilda människooöden utan tecknar också en bild av ett förändrat samhällsklimat. I »Lasermannen« be-

Gellert Tamas

Vem är apatisk? Är det samhället eller barnen?

Foto: Scanpix

skrev Tamas hur en växande främlingsfientlig opinion bidrog till att hatet mot »främlingar« ledde till mord på oskyldiga.

I den nu aktuella boken ger en kombination av några centrala tjänstemäns förutfattade meningar och mediernas behov av att »avslöja« upphov till en, även bland högt ansvariga politiker, accepterad »sanning« att barnen manipulerar. Efter att denna officiellt framförda uppfattning slagit rot kunde även uppenbart inhumana handlingar begås. Beskrivningen av hur man med stora polisinsatser bortförde apatiska barn och deras familjer till väntande flyg är smärtsam och gripande läsning. Att barnen och deras föräldrar därefter i många fall lämnades helt utan vård eller hjälp på mottagande flygplats, framstår i efterhand som en obegriplig känslolöshet.

Anklagelsen om manipulation och simulering riktades under de aktuella åren många gånger mot barnen och deras föräldrar. Barnen sades inte alls vara så sjuka. De åt på nätterna. De hade förgiftats av sina föräldrar. De tillfrisknade omedelbart när familjens asyl hade beviljats. Fenomenet uppgavs vara tidigare okänt och enbart begränsat till flyktingar från några få länder. Allt detta visade sig senare vara felaktigt. I detta misstänkliggörande deltog

även enstaka läkare, Socialstyrelsen och regeringens egen samordnare. Tamas, som har en bakgrund som journalist på tv-programmet »Uppdrag granskning«, argumenterar i boken för att den verkliga manipulationen av både medierna och beslutsfattare utfördes av just denna samordnare.

En del kritik har sedan bokens publicering riktats mot Tamas för att han ger en alltför onyanserad bild av ett komplicerat sammanhang. De goda och de onda i detta samhällsdrama beskrivs måhända ibland alltför endimensionellt. Enstaka personer i boken har ansett sig vara felciterade. Tamas namnger ett stort antal personer i boken, som tyvärr saknar personregister (något som borde åtgärdas i en kommande upplaga). På en bok av denna typ som vill skildra vår nutidshistoria ställs givetvis stora krav på noggrannhet i sakkuppgifter, och kanske kan det ligga något i den framförda kritiken. Den samlade bedömningen blir dock att Gellert Tamas har skrivit en viktig och hårt drabbande bok om hur ett inhumant samhällsklimat kan uppstå och vilka konsekvenser detta kan få.

Boken borde vara värdefull läsning för alla som vårdar andra och som tror på principen om människors lika värde.

Thomas Flodin
ordförande,

Läkarförbundets etik- och ansvarsråd